

Archeologienota Nieuwmunster Doelhofstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

3-6-2019

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen te Nieuwmunster Doelhofstraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein heeft een totale grootte van 13 448,24m² en bevindt zich ten zuiden van de Doelhofstraat, de weg waarlangs het straatdorpje Nieuwmunster is gelegen. De kern van het dorp bevindt zich iets verder naar het oosten. Het plangebied heeft een bijna rechthoekige, oost-west georiënteerde vorm. Het is volledig in gebruik als landbouwgrond. In het zuiden wordt het terrein begrensd door de Kerkvliet.

Het ontstaan van Nieuwmunster gaat vermoedelijk terug tot de 12de eeuw. De dorpskern is gelegen op een terp, een kunstmatige, ronde aarden ophoping van circa twee meter hoog die werd opgeworpen om zich tegen verrassend hoge vloedwater veilig te stellen. De parochiekerk is gelegen op deze terp. Nieuwmunster is een klein polderdorp dat zich ontwikkelde rond de terp en langs de Doelhofstraat, de enige straat die de kern rijk is. Dit typische straatdorpje heeft eigenlijk weinig veranderingen ondergaan de laatste eeuwen, eind 20ste eeuw kwamen er aan weerszijden van de kern wel een verkaveling en enkele nieuwe gebouwen bij. Het plangebied bevindt zich net ten westen van de kleine dorpskern. Ten zuiden van het terrein stroomt de Kerkvliet. Volgens de Ferrariskaart uit ca. 1777 was het plangebied op dat moment landbouwgrond, een functie die het op heden nog steeds heeft. Er zijn geen aanwijzingen dat er de laatste 240 jaar grootschalige verstoringen hebben plaatsgevonden op het terrein. Dit kan impliceren dat eventueel aanwezige archeologische sites een goede bewaring kunnen hebben. Er vond in Nieuwmunster nog geen gravend archeologisch onderzoek plaats. Er zijn enkele CAI Locaties gekend in de ruime omgeving, maar deze duiden op prospectievondsten uit de middeleeuwen of zijn indicatoren van laatmiddeleeuwse bewoningssites. Het gebrek aan archeologisch onderzoek in de omgeving van het plangebied leidt ertoe dat de archeologische verwachting eigenlijk ongekend is. In het kader van de opmaak van de archeologienota werd op het terrein een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd. Hierbij werd onder de teelaarde een marien kleiig overstromingspakket vastgesteld, dat een meer zandige bodem afdekt. Uit de boringen blijkt niet dat er een verhoogde kans is op in situ bewaring van steentijd artefactensites. Gezien de historische ontwikkeling van het dorp en de zeepolders, en de ligging vlak bij de dorpskern is de kans echter niet onbestaande dat er een archeologische site uit de middeleeuwen aanwezig is op het plangebied. Ook archeologische sites uit oudere perioden zijn niet zomaar uit te sluiten, deze kunnen bijvoorbeeld begraven liggen onder de middeleeuwse overstromingspakketten.

De geplande werken kaderen in de opmaak van een RUP voor de dorpskernvernieuwing/-uitbreiding van Nieuwmunster. Hierdoor zijn de ontwerpplannen op dit moment enkel maar in grote lijnen bekend, er zijn nog geen detailplannen beschikbaar. Op het terrein zullen centraal en in de westelijke helft diverse wooneenheden worden opgetrokken, met bijhorende tuinen en verhardingen (zones D1

en D2). In de oostelijke zone (zones E1 en E2) gebeuren geen werken: dit is bouwvrij agrarisch gebied. De ontwikkeling wordt bewust kleinschalig gehouden om het polderkarakter van de dorpskern zo weinig mogelijk te verstoren. Niettegenstaande zullen het bouwrijp maken van de gronden, het optrekken van de gebouwen, het inrichten van de groenzones, het aanleggen de wegenis en nutsvoorzieningen, en het werfverkeer een impact in de bodem hebben in de zones D1 en D2. De oppervlakte van de geplande werken komt overeen met deze zones en bedraagt 8350,69m².

Zoals hierboven beargumenteerd is de kans niet onbestaande dat er op het terrein een archeologische site aanwezig is, die mogelijk verstoord zal worden door de geplande werken in zones D1 en D2. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aanwezigheid, de aard en de bewaringstoestand van een archeologische site echter niet met zekerheid aangetoond worden. Een verder vooronderzoek kan zeer relevante kennisvermeerdering genereren voor de ontwikkeling van Nieuwmunster, waarover archeologisch niks gekend is. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren in zones D1 en D2. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden momenteel nog bewerkt worden. In de oostelijke zones E1 en E2, het bouwvrije agrarische gebied, vinden geen werken plaats en moet geen verder vooronderzoek uitgevoerd worden.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Zuienkerke, Nieuwmunster, Doelhofstraat

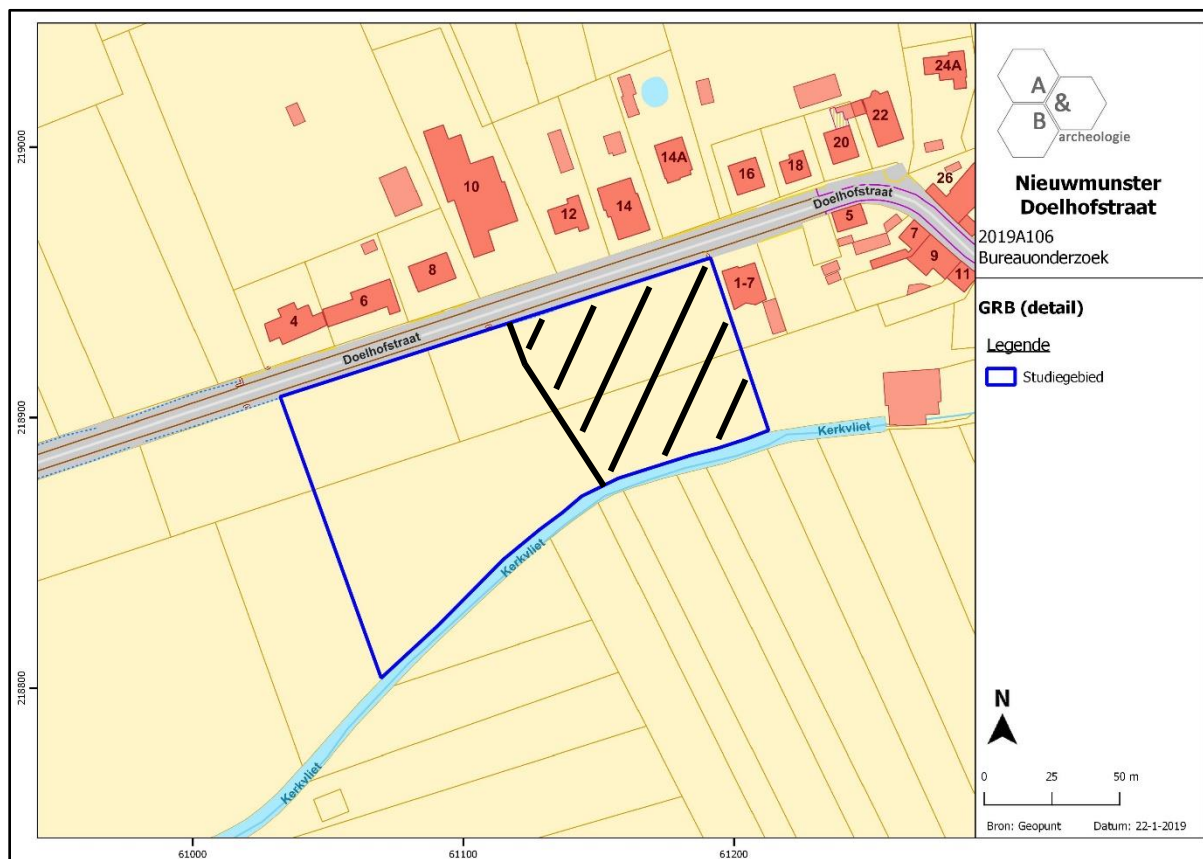
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 61032,3, Y: 218803,76; X: 61212,8, Y: 218959,07

Kadastergegevens: Zuienkerke, afdeling 5 Nieuwmunster, sectie A, percelen 344M2, 344X, 345H

Oppervlakte plangebied: 13 448,24m²

Oppervlakte zone geplande werken: 8 350,69m²

Enkel het oostelijke en centrale deel van het plangebied (zones D1 en D2 op de ontwerpplannen) komen in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Aanduiding van het onderzoeksgebied op het kadasterplan (bron: geopunt.be). In de gearceerde zone moet geen verder vooronderzoek gebeuren.

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het achterhalen of er één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Komen deze sporen voor in één of in meerdere archeologische niveau?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het onderzoeksgebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle sleuven, dwars op de Kerkvliet en mee met de breedterichting van het plangebied, en met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Gezien het voorkomen van een marien kleipakket, afgezet in de middeleeuwen bovenop een meer zandige bodem, is de kans bestaande dat er zowel op het contactpunt tussen de teelaarde en het kleipakket, als op het raakpunt tussen het kleipakket en de onderliggende zandige bodem een archeologisch niveau met grondsporen bewaard kan zijn. Bij aanleg van proefsleuven dient dus rekening gehouden worden met een gelaagde afgraving en de kans op meerdere archeologische niveaus.

De onderzoekszone heeft een oppervlakte van 8 350,69m². Er wordt 10%, oftewel ca. 835m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 209m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 1044m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be). In de zwart gearceerde zone moet geen verder vooronderzoek gebeuren.

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 100 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek in poldergebied.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.